

Lichte boegsprietmot *Monochroa arundinetella* (Lepidoptera: Gelechiidae) nieuw voor de Belgische fauna

Davy De Groot

Samenvatting. Op 1 juli 2019 werd een Lichte boegsprietmot - *Monochroa arundinetella* (Boyd, 1857) gefotografeerd en gevangen in de Heurnemeersen in Oudenaarde (Oost-Vlaanderen), leg. D. De Groot, coll. Vlaamse Vereniging voor Entomologie. Dit betreft de eerste waarneming van deze soort in België. Een korte beschrijving van de levenswijze en de verspreiding in Europa worden weergegeven.

Abstract. On 1 July 2019, one specimen of *Monochroa arundinetella* (Boyd, 1857) was photographed and collected in the Heurnemeersen at Oudenaarde (East Flanders), leg. D. De Groot, coll. Flemish Entomological Society. This is the first record of this species for the Belgian fauna. Information about its biology and distribution in Europe is provided.

Résumé. Le 1er juillet 2019 un exemplaire de *Monochroa arundinetella* (Boyd, 1857) a été photographié et capturé dans le Heurnemeersen à Oudenaarde (Flandre Orientale), leg. D. De Groot, coll. Vlaamse Vereniging voor Entomologie. Il s'agit de la première mention de cette espèce en Belgique. Des informations concernant la biologie et la distribution en Europe sont données.

Key words: Belgium – Faunistics – First record – *Monochroa arundinetella*.

De Groot D.: Misweg 68, 9700 Oudenaarde, Belgium. dgdavy1980@gmail.com

Inleiding

Na de eerste hittegolf die ons land in 2019 teisterde, voorspelden ze in de nacht van 30 juni 2019 op 1 juli 2019 opnieuw wat normale temperaturen. Er werden 2 skinnervallen gezet in de Heurnemeersen te Oudenaarde, deelgebied Snippenweide. Er werd gekozen voor lampen die werken op accu (per skinnerval twee lampen; een 8W blacklight en een 8W actinic blue). Dit is iets gemakkelijker om in je eentje op te zetten en op te ruimen in natuurgebieden. Doorgaans zitten er ook minder nachtvlinders in, wat mooi meegenomen is als je dezelfde dag nog moet werken.

Fig. 1: *Monochroa arundinetella* (Boyd, 1857), Oudenaarde, 01.vii.2019. © Davy De Groot.

Voor accuvallen was de vangst niet zo slecht met o.a. Gele rietprachtmot *Cosmopterix lienigiella* Zeller, 1846, Sneeuwbeer *Spilosoma urticae* (Esper, 1789) en Moerasduiveltje *Nascia ciliaris* (Hübner, 1796). De aandacht werd echter getrokken door een soort *Monochroa* die niet meteen op naam gebracht kon worden. Na een rondvraag bij verschillende mensen kwamen enkele suggesties naar boven, maar alle met het nodige voorbehoud. Na raadpleging van verschillende foto's en beschrijvingen op het internet (Bold Systems 2019, Gustafsson & Malm 2012, Lepiforum 2019, Kimber

2019) wees alles in de richting van *Monochroa arundinetella* (Boyd, 1857), een nieuwe soort voor België. Er werd eveneens naar de mening gevraagd van Ole Karsholt en op basis van een foto was ook hij overtuigd van *M. arundinetella*. Omdat het overall in zijn verspreidingsgebied een zeldzame soort is (persoonlijke mededeling O. Karsholt), werd het exemplaar bezorgd aan Willy De Prins voor de collectie van de V.V.E. Hij zorgde ook voor het genitaalpreparaat en dit bevestigde de determinatie: een mannetje *Monochroa arundinetella*. Dit is de dertiende soort uit het genus *Monochroa* in België (De Prins & Steeman 2019).

Beschrijving

Een foto van het levend dier vind je terug in Fig. 1 en in Fig. 2 vind je het opgespelde dier terug. De spanwijdte van deze vlinder bedraagt ca. 12 mm. De voorvleugels zijn grijsbruin. De franje is geblokt. Aan het uiteinde van de voorvleugel bevindt zich in het midden een donkere, vrijstaande vlek. Ook zijn er 2 donkere banden die van de voorrand naar de achterrand lopen. De ene band bevindt zich vooral aan de basis van de voorvleugels, de andere meer in het midden. De enige soort die hier enigszins op lijkt is *Monochroa hornigi* (Staudinger, 1883),

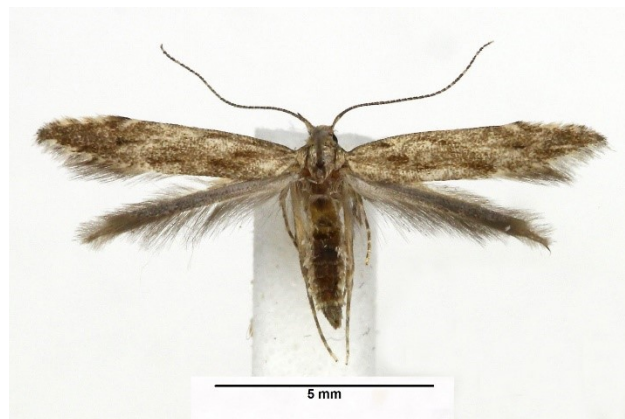

Fig. 2: *Monochroa arundinetella* (Boyd, 1857) Collectie VVE, zelfde exemplaar als in Fig. 1, © Willy De Prins.

maar deze soort is over het algemeen iets donkerder en vooral het mannelijk genitaalpreparaat ziet er anders uit.

Een tekening van het genitaalpreparaat vind je terug in Fig. 3: De belangrijkste kenmerken zijn de puntige apex van de valva en de sacculus onderaan de valva die geleidelijk aan versmalt. De meeste andere *Monochroa*-soorten hebben een veel bredere sacculus. Een ander onderscheidingskenmerk is de aedeagus: de basishelft is dubbel zo breed als de voorste helft. In die voorste helft zitten ca. 30 kleine cornuti: 10 grotere en 20 heel kleine. De enige andere soort die bijna al deze genitaal-kenmerken heeft is *Monochroa niphognatha* Gozmány, 1953, maar de grondkleur van de voorvleugels is bij deze soort lichtgrijs (Elsner *et al.* 1999, Emmet 2002).

Biologie

De biologie van deze soort werd goed beschreven door Stainton (1858, 1867). Van einde maart tot midden mei mineert de rups in Oeverzegge (*Carex riparia*) en zelden ook in Moeraszegge (*Carex acutiformis*). De rups heeft een wit lichaam met zwartachtige kop. Ze vormt rechte, langwerpige, witte tot lichtbruine mijnen in de lengte van het blad, gaat plotseling over een korte afstand in een rechte hoek zijwaarts en vervolgt daarna opnieuw haar weg in de lengte van het blad. De rups verlaat soms 1 tot 2 keer het blad om een nieuwe mijn te starten in een ander blad. De rups verpopt einde mei in een witachtige cocon op de plant net boven de waterlijn. De imago's zijn te vinden van eind juni tot in juli in zeggenvegetaties.

Verspreiding

De soort is reeds vastgesteld in Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Hongarije,

Letland, Nederland, Noorwegen, Oekraïne, Polen, Slowakije en Zweden (Karsholt 2019).

De Heurnemeersen en meer bepaald de Snippenweide, waar de soort werd gevonden, bestaat uit een moerasgebied, gevoed door kwel. In 2009 werd het waterpeil opgetrokken met een stuw waardoor de vegetatie wijzigde en de Snippenweide momenteel voor een groot deel uit een vegetatie van grotere zegges bestaat. We vinden hier veel Moeraszegge en Oeverzegge terug. De komende jaren zal worden uitgekeken of de mijnen van *M. arundinetella* terug te vinden zijn in de bladeren van Oeverzegge.

Exact een jaar eerder, op 1 juli 2018 werd door de auteur, J. Dewolf en Eef Thoen een mogelijke *M. arundinetella* gevangen in de Kruibekense Polders. Het betrof toen echter een zwaar afgevlagen vrouwelijk dier met weinig uiterlijke kenmerken en het genitaalpreparaat kon geen uitsluitsel geven met de Tweevlekboegsprietmot - *Monochroa suffusella* (Douglas, 1850) (persoonlijke mededeling O. Karsholt). *M. suffusella* zit echter op Veenpluis (*Eriophorum angustifolium*), een plant die niet voorkomt in de Kruibekense polders. Maar alles bij elkaar genomen leverde dat toen te weinig sluitend bewijs op voor een nieuwe soort in België.

Dankwoord

Bedankt aan O. Karsholt, W. De Prins en T. Muus om mee te helpen om tot de juiste determinatie te komen, bedankt aan W. De Prins om het exemplaar op te zetten en voor het maken en tekenen van het genitaalpreparaat. Bedankt aan P. Vantieghem, W. De Prins & Jurgen Dewolf om na te lezen en te verbeteren.

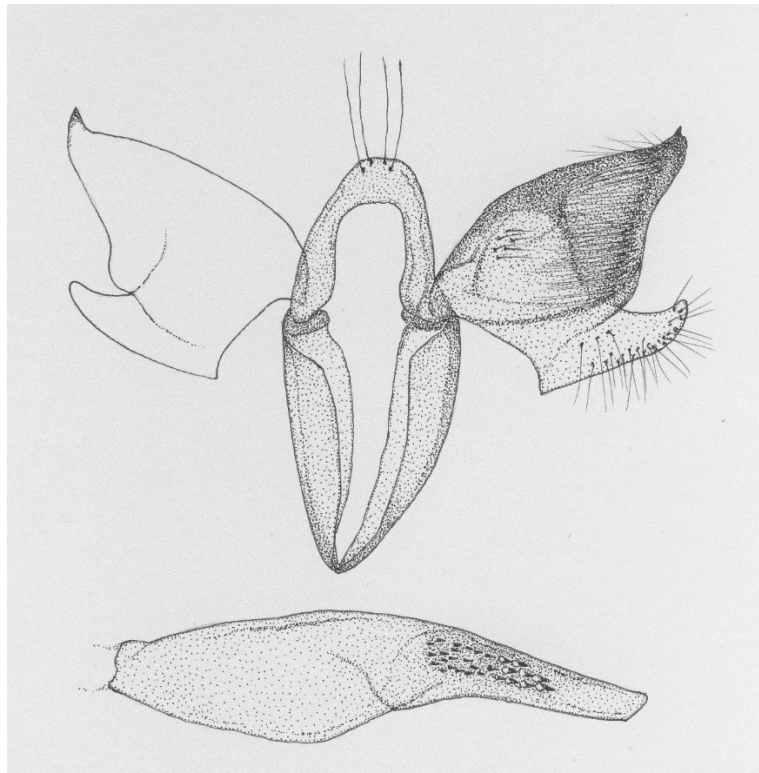

Fig. 3. *Monochroa arundinetella* (Boyd, 1857) tekening genitaalpreparaat van exemplaar afgebeeld in figuur 1, © Willy De Prins.

Referenties

- BOLD Systems 2019. Taxonomy Browser: *Monochroa arundinetella*. — http://www.boldsystems.org/index.php/Taxbrowser_Taxonpage?taxon=Monochroa+arundinetella&searchTax=geraadpleegd 09 oktober 2019].
- De Prins W. & Steeman C. 2019. *Catalogue of the Lepidoptera of Belgium*. — <https://projects.biodiversity.be/lepidoptera/family/105/> [geraadpleegd 09 oktober 2019].
- Elsner G., Huemer P. & Tokár Z. 1999. *Die Palpenmotten (Lepidoptera, Gelechiidae) mitteleuropas. Bestimmung – Verbreitung – Flugstandort – Lebensweise der Raupen*. — F. Slamka, Bratislava, 208 pp.
- Emmet A. M. 2002. The genus *Monochroa*. — In: Emmet A. M. & Langmeid J. R. (Eds.) *The Moths and butterflies of Great Britain and Ireland. Volume 10 Gelechiidae*. — Harley Books, Great Horkesley, 277 pp.
- Karsholt O. 2017. Fauna Europaea: Gelechiidae. — In: Karsholt O. & van Nieukerken E. J. (Eds.) *Fauna Europaea: Lepidoptera, Moths*. Version 2017.01. — https://fauna-eu.org/cdm_dataportal/taxon/e58b8384-5329-49f3-9666-4496d3347ac5 [geraadpleegd 22 augustus 2019].
- Gustafsson B. & Malm T. 2012. *Naturhistoriska riksmuseet. Svenska fjärilar*. — http://www2.nrm.se/en/svenska_fjarilar/m/monochroa_arundinetella.html [geraadpleegd 09 oktober 2019].
- Lepiforum 2019. *Bestimmungshilfe für die in Europa nachgewiesenen Schmetterlingsarten*. — http://www.lepiforum.de/lepiwiki.pl?Monochroa_Arundinetella [geraadpleegd 09 oktober 2019].
- Stainton H. T. 1858. Lepidoptera. New British Species in 1857. — *The Entomologist's Annual for MDCCCLVIII*: 85–98. <https://biodiversitylibrary.org/page/10429446>.
- Stainton H. T. 1867. *The natural history of the Tineina 10, Gelechia part II*. — London (John van Voorst), Paris (Deyrolle), Berlin (E. S. Mittler und Sohn) I-XI, 1–304, pl. IX-XVI. <https://biodiversitylibrary.org/page/20380797>.
- Kimber I. 2019. *UKMoths, your online guide to the moths of Great Britain and Ireland*. — <https://ukmoths.org.uk/species/monochroa-arundinetella> [geraadpleegd 09 oktober 2019].
-